

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ У ДОСЛІДЖЕННІ КАР'ЄРИ

Участь України в сучасних інтеграційних процесах, входження у систему світових економічних, політичних і культурних зв'язків вимагає подальшої демократизації суспільного життя, економічних перетворень і формування нового типу соціальних відносин. Однією з основних проблем сучасності є нерівність чоловіків і жінок на ринку праці, попри те, що згідно із Законом України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (ст. 17) обидві статі мають рівні права та можливості у працевлаштуванні, кар'єрному просуванні, підвищенні кваліфікації та перепідготовці.

У зв'язку з цим гендерні дослідження за останні роки значно розвинулись в психології, педагогіці, соціології, історії, філософії, політології, правових науках, науках про державне управління. В роботах таких вчених, як О. Гузьман, І. Жеребкіна, Е. Здравомислова, С. Оксамитна, І. Кон, Т. Журженко, Є. Зуйкова, Н. Кесіора, І. Кледина, Н. Лавриненко, Н. Ляшенко, А. Темкіна досліджувались механізми конструювання гендерних відносин, основні сфери прояву гендерної нерівності, чинники, що запобігають становленню гендерного паритету. Мета нашої роботи – проаналізувати гендерний аспект в дослідженні такого феномену як кар'єра. Багатогранність цього феномену відображається в різноманітті його визначень, видів, в підходах до типологізації.

Кар'єра (італ. *carriera* – життєвий шлях) – це поступове просування особистості в будь-якій сфері діяльності, зміна навичок, властивостей, кваліфікаційних можливостей і розмірів винагороди, пов'язаних з діяльністю; просування вперед обраним шляхом; здобуття слави, збагачення (наприклад, отримання великих повноважень, вищого статусу, престижу, влади, вищої оплати праці) за рахунок власних зусиль, максимального використання певних здібностей, професійної майстерності та особистих якостей.

Кар'єра починається з формування суб'єктивно усвідомлених власних міркувань працівника про своє трудове майбутнє, очікуваний шлях самовираження та задоволення працею. Інакше кажучи, кар'єра – це індивідуально усвідомлена позиція та поведінка індивіда, пов'язана з трудовим досвідом і діяльністю протягом трудового життя.

Так, за гендерною ознакою виокремлюють жіночу та чоловічу кар'єри.

Американський дослідник Д. Сьюпер запропонував одну з перших психологічних класифікацій кар'єр. У ній виділено чоловічі і жіночі типи кар'єр залежно від чергування професійних спроб і періодів стабільної роботи.

Чоловічі типи кар'єр:

1) *стабільна кар'єра*, коли суб'єкт відразу після навчання займається професійною діяльністю і незмінно слідує обраному шляху;

2) *звичайна кар'єра*, коли після навчання відбувається серія професійних спроб, які закінчуються стабільною службою;

3) *нестабільна* – з чергуванням професійних спроб і періодів стабільної роботи; *кар'єра із множиною спроб*, коли людина часто змінює вид діяльності, не маючи стабільної роботи.

Жіночі типи кар'єр більш різноманітні:

1) кар'єра домогосподарки;

2) *звичайна кар'єра*, коли жінки, які мають освіту, виходять заміж, припиняють працювати та стають домогосподарками;

3) *стабільна робоча кар'єра*, коли здобута освіта допомагає знайти роботу, що стає справою життя;

4) *дволінійна кар'єра*, коли кар'єра домогосподарки співіснує зі стабільною робочою кар'єрою;

5) *переривчаста кар'єра* – робота до одруження, потім перерва (народження та виховання дітей), повернення на роботу;

6) *нестабільна кар'єра* – чергування періодів роботи після одруження поряд з поверненням до кар'єри домогосподарки;

7) *кар'єра з множинними спробами* – послідовність непов'язаних видів праці без стабілізації у якій-небудь професійній галузі [2].

На думку Ю.Ф. Пачковського, «гендерні дослідження наочно продемонстрували статові відмінності інтересів, устремлень, професійних виборів і типів кар'єр, кар'єрних досягнень, поведінки на роботі, поєднання професійних ролей з іншими життєвими ролями» [1].

Список літератури

1. Соціологія і психологія : навч. посібник / за ред. Ю. Ф. Пачковського. – К. : Каравела, 2012. – 760 с.

2. Социальная психология личности в вопросах и ответах : учебное пособие / под ред. проф. В. А. Лабунской. – М. : Гардарики, 2001. – 397 с.